

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Asianumero: VN/630/2022

Hallituksen esityksessä todetaan, että kunnat pystyvät suoraan omilla toimillaan vaikuttamaan vain rajallisesti metsien hiilinielujen ja metsä- ja maatalousmaiden maaperäpäästöjen kehitykseen. Esityksessä on kuitenkin useassa eri kohdassa listattu useita eri toimia ja keinoja, joilla kunnan on mahdollista vaikuttaa kuntalaisten ja muiden toimijoiden edellytyksiin mm. lisätä nieluja ja vähentää maaperäpäästöjä. Esityksestä ei yksiselitteisesti käy ilmi, miten pitkälle menevästi kunnan on lakimuutoksen turvin mahdollista vaikuttaa muuhun kuin omien metsä- ja maatalousmaiden käyttöön ja sen myötä näiden alueiden maaperäpäästöjen kehitykseen. Katsomme, että kunnat eivät voi velvoittavasti kohdistaa toimia alueille, joita ne eivät itse omista. Mikäli kunnalla on tarve toteuttaa nielujen lisäämiseen ja / tai maaperän päästöjen vähentämiseen tähtääviä toimia muilla kuin sen omistamilla maa-alueilla, tulee sen maksaa maanomistajalle riittävä rahamääräinen kompensatio ko. toimista. Kunta voi toisin sanoen ostaa muilta maanomistajilta palveluja hiilensidonnan lisäämiseksi tai maaperäpäästöjen pienentämiseksi.

Hallituksen esityksessä todetaan, että voimassa olevassa ilmastolaissa ei ole muutoksenhakua koskevaa sääntelyä. Ensimmäistä ilmastolakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 82/2014 vp) todettiin, että ilmastopolitiikan suunnitelmiin ”ei liity sellaista oikeussuojan tarvetta, jotta ne voitaisiin katsoa valituskelpoisiksi päätöksiksi”. Hallituksen esityksessä todetaan myös, että selvityksen mukaan ilmastolain suunnitelmapäätöksiä koskevan oikeussuojatien säätämättä jättäminen aiheuttaa oikeusepävarmuutta. Säättämällä lailla kuntia velvoittavasti ilmastosuunnitelman laatimisesta ilmastolakia muutetaan olennaisella tavalla. Sikäli kun ilmastosuunnitelmilla voi olla vaikutuksia kunnan asukkaiden ja alueella maata omistavien etuihin ja oikeuksiin, on lain tasolla säädettävä tehokas ja toimiva muutoksenhaku- ja valitustie *ilmastosuunnitelmia sekä niiden nojalla toteutettavia toimia* koskien. Lisäksi on huolehdittava tarkoin siitä, että perusoikeudet, kuten omaisuudensuoja ja elinkeinon vapaus yksityisten maanomistajien osalta tulee kunnolla turvatuiksi.

Hallituksen esityksestä ei yksiselitteisesti ilmene, millaisia toimia kunnat voisivat ilmastosuunnitelmissa kohdentaa muille kuin omistamilleen maille. Esitämme, että selvyyden vuoksi maankäyttösektoriin kohdistuvat toimet sisällytetään kuntien ilmastosuunnitelmiin vain siltä osin kun ne koskevat kuntien omia maita. Poikkeuksena olisi uusiutuvan energian tuotantoa koskeva kaavoitus (tuulivoima, aurinkovoima), jota tulisi edelleen pystyä toteuttamaan myös yksityisomistuksessa olevilla maa-alueilla. Myös poistumatavoitteiden sekä nieluihin liittyvien toimien osalta esitystä tulee tarkentaa siltä osin, että näitä on kunnan toimesta mahdollista kohdentaa vain ja ainoastaan kunnan itsensä omistamille maille.

On todennäköistä, että esitetyllä lakimuutoksella on vaikutuksia yksityisten maanomistajien oikeuksiin ja etuihin. Tähän peilaten lakimuutoksen vaikutuksia perusoikeuksina turvattuihin omaisuudensuojaan (PL 15 §) tai elinkeinon vapauteen (PL 18 §) ei ole riittävällä tasolla selvitetty. Tältä osin valmistelun ei voida katsoa olevan perusteellinen.

Lausunnon jättäjät:

MTK-Kaakkois-Suomi

MTK Metsänomistajat Kaakkois-Suomi

Mhy Kymenlaakso, Mhy Kaakko, Mhy Mänty-Saimaa sekä Mhy Etelä-Karjala